

บทที่ 5

โลกอิสลาม

เค้าโครงเรื่อง

1. การก่อตั้งศาสนาอิสลาม
2. บทบาทและความสำคัญของศาสนาอิสลาม
3. การก่อตั้งจักรวรรดิอิสลาม
4. มรดกของอารยธรรมอิสลาม

สาระสำคัญ

1. การก่อตั้งศาสนาอิสลาม

ผู้ก่อตั้งศาสนาอิสลาม คือ พระมะหะหมัด มีคัมภีร์สำคัญ คือ คัมภีร์โคหร่าน

2. บทบาทและความสำคัญของศาสนาอิสลาม

ผู้นำและหลักคำสอนของศาสนาอิสลามมีส่วนสำคัญทำให้พวกอาหรับรวมตัวกันได้ ศาสนาอิสลามแพร่หลายไปทั่วคาบสมุทรอาหรับและดินแดนอื่น ๆ ที่จักรวรรดิอิสลามปกครอง

3. การก่อตั้งจักรวรรดิอิสลาม

จักรวรรดิอิสลามมีความมั่นคงมากขึ้นทั้งทางด้านการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ สังคม และศาสนา

มีจักรวรรดิที่สำคัญดังนี้ คือ จักรวรรดิอิสลามภายใต้การปกครองของกาหลิบ 4 พระองค์แรก ราชวงศ์อุมัยยะฮ์ และราชวงศ์อับบาซิด

4. มรดกของอารยธรรมอิสลาม

อารยธรรมอิสลามเกิดจากความสามารถของพวกมุสลิมเองส่วนหนึ่งและความสามารถในการลอกเลียนแบบจากอารยธรรมอื่น ๆ มรดกที่สำคัญ ได้แก่ ความก้าวหน้าทางการแพทย์ วิทยาศาสตร์ วรรณคดี ศิลปะและสถาปัตยกรรม เป็นต้น

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. อธิบายประวัติความเป็นมาและความสำคัญของศาสนาอิสลาม จักรวรรดิอิสลาม และอารยธรรมอิสลามได้
2. อธิบายสภาพของคาบสมุทรอาระเบียและความเป็นอยู่ของกลุ่มคนที่อาศัยอยู่บริเวณนี้ได้
3. สามารถอธิบายประวัติและผลงานของพระมะหะหมัดและสาวกได้
4. อธิบายความสำคัญของคัมภีร์โคหร่าน ลักษณะเด่นของศาสนาอิสลาม และการเป็นมุสลิมที่ดีได้
5. สามารถเปรียบเทียบการขยายอำนาจทางการเมืองและการศาสนาของจักรวรรดิอิสลามในยุคสมัยต่าง ๆ ได้
6. อธิบายความสำคัญของพวกออกโตมานเตอร์กที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงจักรวรรดิอิสลามและยุโรปได้
7. อธิบายความสำคัญของการรับและถ่ายทอดอารยธรรมอิสลามด้านต่าง ๆ ได้

ศาสนาอิสลามมีความสำคัญต่อการรวมตัวของพวกมุสลิมในการก่อตั้งจักรวรรดิอิสลาม ซึ่งจะมีผลต่อการแผ่ขยายอิทธิพลการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ สังคม และศาสนาอิสลาม ให้กว้างไกลไปทั่วคาบสมุทรอาระเบีย ภาคเหนือของแอฟริกา และยุโรปในคาบสมุทรไอบีเรีย อารยธรรมอิสลามด้านต่าง ๆ ก็แผ่กระจายไปพร้อมกับการขยายอาณาเขตของจักรวรรดิอิสลาม ด้วยผลงานของพระมะหะหมัดและกาหลิบพระองค์ต่าง ๆ

1. การก่อตั้งศาสนาอิสลาม

ศาสนาอิสลามเกิดขึ้นในคาบสมุทรอาระเบีย (Arabia) เมื่อประมาณต้นศตวรรษที่ 7 โดยมีพระมะหะหมัด (Mahammed) เป็นผู้ประกาศศาสนาหรือผู้ก่อตั้งศาสนาอิสลามหรือศาสดาพยากรณ์ (prophet) โดยได้รับโองการมาจากพระอัลเลาะห์ (Alah) ซึ่งเป็นพระเจ้าองค์เดียวของศาสนาอิสลาม มีคัมภีร์โคหร่าน (Koran) เป็นหลักคำสอน

คำว่า อิสลาม (Islam) แปลว่า “การอ่อนน้อมต่อพระเจ้า” ผู้นับถือศาสนาอิสลามเรียกว่า มุสลิม (Muslim) แปลว่า “ผู้รับใช้พระเจ้า”

สภาพคาบสมุทรอาระเบีย

คาบสมุทรอาระเบียอยู่ทางภาคตะวันตกสุดของทวีปเอเชีย มีลักษณะเป็นที่ราบสูงและทะเลทรายยื่นไปในมหาสมุทรอินเดีย ล้อมรอบด้วยทะเลอาระเบีย ทะเลแดง ทะเลเมดิเตอร์เรเนียน ที่ราบสูงอาร์เมเนีย และอ่าวเปอร์เซีย มีแม่น้ำสำคัญ 2 สาย คือ แม่น้ำไทกริส (Tigris) และแม่น้ำยูเฟรติส (Euphrates) ปัจจุบันเป็นที่ตั้งของกลุ่มประเทศอาหรับเป็นส่วนใหญ่ และพวกยิวในประเทศอิสราเอล

แต่เดิมดินแดนคาบสมุทรอาระเบียไม่เป็นที่รู้จักแพร่หลายมากนัก ประชาชนส่วนใหญ่มีการดำเนินชีวิต 2 แบบ คือ

— พวกเร่ร่อนตามทะเลทราย เรียกว่า พวกเบดูอิน (Bedouins) อยู่ตอนในของคาบสมุทรที่มีลักษณะเป็นที่ราบสูงแห้งแล้งและทุรกันดาร มีหัวหน้าเผ่าเรียกว่า ชีค (Sheik) ดำเนินชีวิตตามแบบชนเผ่าเร่ร่อนเพื่อหาแหล่งน้ำและทุ่งหญ้าสำหรับเลี้ยงสัตว์ อาศัยอยู่ในกระจังมีกองอุฐูกองเกวียนแบบคาราวาน (Caravans) สะดวกในการย้ายถิ่นที่อยู่ บางกลุ่มทำการเกษตร จึงตั้งถิ่นฐานชั่วคราวตามแหล่งน้ำที่อุดมของทะเลทรายเรียกว่า โอเอซิส (Oasis) พวกเบดูอินนับถือเทพเจ้าหลายองค์และวิญญูณต่าง ๆ ตามธรรมชาติ เช่น ต้นไม้ บ่อน้ำ และหิน แต่ละชนเผ่าจะมีเทพเจ้าของตนเอง ในครึ่งหลังของศตวรรษที่ 6 พวกคริสเตียนและพวกยิวได้เข้าไปอยู่ทั่ว

คาบสมุทร และได้ถ่ายทอดความเชื่อในเทพเจ้าองค์เดียวให้แก่ชนเผ่าต่าง ๆ ซึ่งต่อมาจะกลายเป็นหลักการสำคัญของศาสนาอิสลาม

— พวกอาหรับชาวเมือง (Urban Arabs) อยู่บริเวณใกล้ชายฝั่งทะเลแดง ซึ่งเป็นที่อุดมสมบูรณ์เรียกว่า ฮิจาซ (Hijaz) มีเมืองเมกกะ (Mecca) เป็นเมืองสำคัญ อยู่ห่างจากเมืองท่าจิดด้า (Jidda) ประมาณ 50 ไมล์ เมืองเมกกะเป็นศูนย์กลางการค้า เป็นแหล่งรวมสินค้าจากที่ต่าง ๆ เช่น เปอร์เซีย อาระเบียตอนใต้ และอะบิสซิเนีย เมืองเมกกะอยู่ในความดูแลของตระกูลคูไรช์ (Quraysh) ซึ่งมีอิทธิพลทั้งทางการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ และการค้า ตระกูลคูไรช์แบ่งออกเป็น 2 สาย คือ สายอุมัยยัด (Umayyad) และสายแฮชไมท์ (Hashemite) ซึ่งทั้ง 2 สายมักจะแย่งชิงความเป็นใหญ่ในเมกกะ แต่เมื่อมีเหตุการณ์ใดกระทบกระเทือนผลประโยชน์ของตระกูลแล้ว พวกอาหรับจะร่วมมือกันขจัดอุปสรรคและต่อสู้กับศัตรูเพื่อรักษาผลประโยชน์ของตระกูลให้มั่นคง ประวัติความเป็นมาและอุปนิสัยเช่นนี้ทำให้พวกอาหรับไม่สามารถรวมตัวกันได้ทางการเมือง ไม่มีผู้นำคนใดเป็นวีรบุรุษในการรวมชาติดังเช่นชาติอื่น ๆ ในอดีต จนกระทั่งเกิดศาสนาอิสลามซึ่งเป็นแรงบันดาลใจสำคัญให้พวกอาหรับรวมตัวกันได้

พวกอาหรับทั้ง 2 กลุ่มยังไม่มีรูปแบบการปกครองที่มีระเบียบ แต่ละกลุ่มแต่ละเผ่ามีพระเจ้าของตนเอง นับถือเทพเจ้าหลายองค์ และนับถือธรรมชาติ เช่น ภูเขา ป่าไม้ แม่น้ำ วิญญาณตามทะเลทราย และเชื่อในเวทมนต์คาถา มีการทำสงครามรบพุ่งกันเสมอระหว่างชนเผ่าต่าง ๆ เมืองเมกกะเป็นศูนย์กลางทางศาสนาที่มีเทวสถานกาบา (Kaaba) ครอบบนแผ่นหินสีดำอันศักดิ์สิทธิ์ (The Sacred Black Stone) ซึ่งตามตำนานเล่าว่า เทวดากาเบรล (The Angel Gabriel) ส่งมาให้อับราฮัม (Abraham) และบุตรชายชื่อ อิสมาเอล (Ismael) ซึ่งเป็นบรรพบุรุษของพวกอาหรับไว้เคารพบูชา แต่เดิมเชื่อกันว่าหินกาบาเป็นสีขาว แต่ต่อมากลายเป็นสีดำเพราะถูกมืออันมีบาปของมนุษย์สัมผัส พวกอาหรับจำนวนมากไปนมัสการเทวสถานกาบามีผลทำให้ผู้ดูแลเทวสถานได้แก่ตระกูลคูไรช์ได้รับผลประโยชน์อย่างมากมหาศาลจากการเก็บค่าบำรุงเทวสถานและบริจาคทางศาสนา

ต่อมาเมื่อเกิดศาสนาอิสลามขึ้นในเมืองเมกกะและเชื่อในพระเจ้าองค์เดียว คือ พระอัลเลาะห์ ทำให้พวกคูไรช์ไม่พอใจ เกรงจะมีผลกระทบกระเทือนต่อผลประโยชน์ของพวกตนในเมืองเมกกะ จึงเป็นศัตรูกับพระมะหะหมัด

ประวัติพระมะหะหมัด

พระมะหะหมัด (Mahammad, ค.ศ. 570—632) เกิดในตระกูลคูไรช์ สายแฮชไมท์ กำพร้าบิดามารดาตั้งแต่วัยต้น มีชีวิตอยู่อย่างยากจนโดยลงเป็นผู้เลี้ยงดู เมื่ออายุได้ 20 ปี

พระมะหะหมัดทำงานคุมกองคาราวานไปขายสินค้าที่เมืองซีเรียให้แก่เศรษฐีหญิงหม้ายชื่อนางคะดียะห์ (Khadija) ต่อมาเมื่ออายุได้ 25 ปี พระมะหะหมัดได้แต่งงานกับนางคะดียะห์ซึ่งมีอายุแก่กว่าถึง 15 ปี มีบุตรชายและบุตรสาวหลายคนแต่มีชีวิตรอดเพียงบุตรสาวคนเดียวชื่อฟาติมา (Fatima) พระมะหะหมัดมีชีวิตครอบครัวที่มีสุข มีฐานะดีขึ้นและมีเวลาว่างมากขึ้น พระมะหะหมัดคงจะได้รับความคิดจากศาสนาजूตาของพวกยิวและศาสนาคริสต์ของพวกคริสเตียนมาก่อน ในระหว่างการเดินทางคุมกองคาราวานไปค้าขายทางภาคเหนือของคาบสมุทรอาระเบีย มีประสบการณ์ชีวิตในทะเลทราย ไม่พอใจการนับถือเทพเจ้าหลายองค์ของพวกอาหรับเดิม และมีศรัทธาในพระเจ้าองค์เดียวว่ามีอำนาจยิ่งใหญ่ที่สุดตามแบบอย่างพวกยิวและพวกคริสเตียน

ต่อมาใน ค.ศ. 610 เมื่อพระมะหะหมัดมีอายุ 20 ปี ได้ไปที่เนินเขาใกล้เมืองเมกกะเพื่อทำภาวนาพัฒนาจิตและได้ยินเสียงจากเบื้องบน เป็นเทพที่มีตำแหน่งสูงสุดคือกาเบรล (The Archangel Gabriel) มาเรียกพระมะหะหมัดว่า นบี (Nabi) หรือศาสดาพยากรณ์ของพระอัลเลาะห์ (Prophet of Allah) คือผู้รับมอบหมายจากพระเจ้าให้มาสอนมนุษย์ ในที่สุดพระมะหะหมัดยอมรับว่ามีศาสดาอื่น ๆ มาก่อนพระองค์แล้ว เช่น อับราฮัม (Abraham) โมเสส (Moses) และพระเยซูคริสต์ (Jesus Christ) แต่ยังไม่สำเร็จ ดังนั้น พระอัลเลาะห์จึงได้มอบหมายให้พระมะหะหมัดมาเป็นศาสดาองค์สุดท้ายนำความจริงทุกประการที่ถูกต้องที่สุดไม่มีการแก้ไขอีกแล้ว และลบล้างคำประกาศเก่า ๆ ที่แล้วมาซึ่งถือว่าไม่ถูกต้องนัก หรือถูกบิดเบือนด้วยกาลเวลา มาแถลงให้มนุษย์ได้ทราบและเข้าใจ

ในสมัยเริ่มแรก พระมะหะหมัดประกาศศาสนาอิสลามและได้ผลดีในบรรดาสมาชิกในครอบครัว ได้แก่ นางคะดียะห์ และญาติมิตร ได้แก่ อาลี (Ali) และอาบู บากร์ (Abu Bakr) ตลอดจนบรรดาคนยากจนและพวกทาส แต่พวกอาหรับชาวเมืองเมกกะและพวกตระกูลคูไรช์ต่อต้านเพราะเกรงว่าความเชื่อในพระเจ้าองค์เดียวของศาสนาอิสลามจะทำลายผลประโยชน์ของพวกตนในเมืองเมกกะ ต่อมาใน ค.ศ. 619 นางคะดียะห์ถึงแก่กรรม พระมะหะหมัดต้องสูญเสียสถานภาพทางสังคมและทรัพย์สิน มีชีวิตอยู่ด้วยความยากลำบาก คำสอนของพระมะหะหมัดถูกเยาะเย้ยถากถาง แต่ยังโชคดีที่ชาวเมืองเมกกะห้ามการประหัตประหารกันในเมือง ศัตรูของพระมะหะหมัดจึงได้แต่ใช้วิธีการเบียดเบียนและทำให้พรรคพวกของพระมะหะหมัดอดอยาก ในที่สุดสถานการณ์บีบบังคับให้พระมะหะหมัดหลบหนีไปยังเมืองยาเทรป (Yathrib) ซึ่งอยู่ทางตอนเหนือที่กำลังมีเหตุการณ์วุ่นวายใน ค.ศ. 622 ชาวเมืองยาเทรปนับถือและยกย่องพระมะหะหมัดให้เป็นผู้ปกครองเมืองด้วย พระมะหะหมัดจึงเปลี่ยนชื่อเมืองยาเทรปมาเป็นเมืองเมดีนา (Medina) แปลว่า เมืองของพระเจ้า นับได้ว่า ค.ศ. 622 มีความสำคัญมากต่อศาสนาอิสลาม เพราะเป็นการเริ่มต้นศักราช เรียกว่า ฮิจรา (Hegira) แปลว่า การหนี (flight) หมายถึง การหนี

จากสิ่งที่เลวไปหาสิ่งที่ดีกว่า การไปตั้งตัวและเริ่มการเผยแพร่ศาสนาอิสลาม นอกจากนี้ ค.ศ. 622 นับว่าเป็นจุดเปลี่ยนแปลงอย่างมากในประวัติศาสตร์ศาสนาอิสลาม เพราะฐานะของพระมะหะหมัดเปลี่ยนไปจากการเป็นผู้นำทางศาสนาแต่เพียงอย่างเดียว มาเป็นผู้นำทางด้านการเมือง การปกครองด้วย ดังนั้น คำสอนของพระมะหะหมัดในระยะนี้จึงต้องเปลี่ยนแปลงด้วย จากเรื่องศาสนาแต่เพียงอย่างเดียวกลายเป็นเรื่องการเมือง การปกครอง กฎหมาย และเรื่องราวการดำรงชีวิตเพื่อความมั่งคั่ง อุดมสมบูรณ์ ความยุติธรรม และสันติสุขในสังคมของชุมชนใหญ่ที่ขยายตัวอย่างรวดเร็ว

ใน ค.ศ. 630 พระมะหะหมัดนำกองทัพอิสลามเข้ายึดเมืองเมกกะและทำลายรูปเคารพเทวรูปต่าง ๆ ในเมืองเมกกะ คงเหลือไว้แต่หินดำศักดิ์สิทธิ์ในวิหารกาศาซึ่งเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ของศาสนาอิสลามด้วย ต่อมาศาสนาอิสลามได้แพร่ขยายไปทั่วคาบสมุทรอาระเบียและดินแดนอื่น ๆ ที่กองทัพอิสลามตีได้เป็นการขยายดินแดนพร้อม ๆ กับการเผยแพร่ศาสนาอิสลาม

ในบั้นปลายชีวิต พระมะหะหมัดมีสุขภาพอ่อนแอและสิ้นพระชนม์ใน ค.ศ. 632 สาเหตุจากการไปตีเมืองนีสต์ (Nezd) ซึ่งเป็นเมืองของพวกยิวอยู่ตอนกลางของคาบสมุทรอาระเบีย พวกมุสลิมได้กวาดต้อนเชลยและทรัพย์สินของพวกยิว นับว่าเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้พวกยิวและพวกมุสลิมเป็นศัตรูกัน

กิจกรรมการเรียนรู้ 1

1. ให้อ่านแผนที่คาบสมุทรอาระเบีย และลงชื่อเมืองสำคัญทางศาสนาอิสลามด้วย
2. ให้ทำรายงานเกี่ยวกับพวกเบคูอินและการใช้ชีวิตในทะเลทราย

2. บทบาทและความสำคัญของศาสนาอิสลาม

เมื่อพระมะหะหมัดสิ้นพระชนม์ ศาสนาอิสลามเป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวางทั่วคาบสมุทรอาระเบีย ชนเผ่าอาหรับที่เร่ร่อนกระจัดกระจายไปทั่วคาบสมุทรได้รวมตัวกันเป็นชาติอิสลามที่ตั้งอยู่บนความผูกพันร่วมกันทางศาสนาที่นับถือพระเจ้าองค์เดียวกันคือ พระอัลเลาะห์ และคำสอนของพระมะหะหมัดที่ว่า “มุสลิมทุกคนเป็นพี่น้องกัน” (Brotherhood) มีส่วนสำคัญในการสร้างความสามัคคีให้แก่บรรดาพวกอาหรับทั้งหลาย

เมื่อเริ่มแรก พระมะหะหมัดประกาศศาสนาอิสลามใช้สอนด้วยวาจา ไม่ได้จัดทำเป็นคัมภีร์ ต่อมาเมื่อพระมะหะหมัดสิ้นพระชนม์ สาวกทั้งหลาย โดยมีอาบู บากร์ เป็นผู้นำในการ

รวบรวมคำสอนเป็นคัมภีร์เรียกว่า คัมภีร์โคหร่าน (Koran) เป็นคัมภีร์ศักดิ์สิทธิ์ที่เขียนด้วยภาษาอาระบิกและห้ามแปลเป็นภาษาอื่น ซึ่งมีผลดีทางด้านวิทยาการ เพราะเป็นการกระตุ้นให้มีการเรียนรู้ ทำให้ชาวอาหรับทั้งหลายที่พูดภาษาอาระบิกท้องถิ่นต่าง ๆ สามารถอ่านคัมภีร์โคหร่านได้และทำให้มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันทางภาษา

คัมภีร์โคหร่าน

คัมภีร์โคหร่านแบ่งเป็นบท ๆ แต่ละบทเป็นอิสระแก่กัน ถือเอาความสั้นยาวเป็นสำคัญ บทยาวมีความสำคัญกว่าให้อยู่ตอนต้นและต่อด้วยบทสั้นตามลำดับ ประกอบด้วยเนื้อความ 114 บท เรียกว่า ซูเราะห์ (Surah) เนื้อหาสำคัญของคัมภีร์โคหร่านแบ่งได้ 3 ส่วน คือ

1. หลักปฏิบัติทางศาสนาและการดำรงชีวิตในสังคม เช่น การสวดมนต์ การบริจาคทาน การอดอาหาร และการตัดสินคดีความ เป็นต้น
2. ประวัติความเป็นมาของโลก นำท่วมโลก การพิพากษาครั้งสุดท้าย
3. คำสอนเกี่ยวกับสวรรค์ นรก ความดี ความชั่ว ความขยัน ความอดทน และการบังคับตนเอง เป็นต้น

นอกจากนี้ ในคัมภีร์โคหร่านยังมีการสอนหลักจริยธรรมสำหรับการดำรงชีวิต ห้ามบูชาพระเจ้าที่ไม่แท้ (idolatary) ห้ามการฆ่าทารก (infanticide) ห้ามการให้ยืมโดยคิดดอกเบี้ยเกินกว่ากฎหมายกำหนดไว้ (Usury) ห้ามเล่นการพนัน (gambling) ห้ามดื่มสุรา (The drinking of wine) และผู้ชายมุสลิมได้รับอนุญาตให้มีภรรยาได้ 4 คน แต่ถ้าสามีไม่สามารถเลี้ยงดูภรรยาทุกคนได้ทั่วถึงกันอย่างเสมอภาค ก็จะต้องมีภรรยาได้เพียงคนเดียว

คำสอนของพระมะหะหมัดที่รวมอยู่ในคัมภีร์โคหร่าน มีลักษณะผสมกันระหว่างศาสนาจุดาของพวกยิว ศาสนาคริสต์ของพวกคริสเตียน และลัทธิโซโรแอสเตอร์ของพวกเปอร์เซีย หลักคำสอนในคัมภีร์โคหร่านที่คล้ายคลึงกันกับหลักคำสอนในพระคัมภีร์เก่า (The Old Testament) เช่น เรื่องการนับถือพระเจ้าองค์เดียว ห้ามบูชารูปเคารพ ห้ามเสพสุราของมีนเมา และห้ามบริโภคเนื้อหมู มีบางตอนคล้ายกับพระคัมภีร์ใหม่ (The New Testament) เช่น เรื่องความเชื่อเกี่ยวกับทูตสวรรค์ และคล้ายกับลัทธิโซโรแอสเตอร์ (Zoroaster) ที่เป็นเรื่องการตัดสินครั้งสุดท้าย (The Last Judgement)

ลักษณะเด่นของศาสนาอิสลาม

ลักษณะเด่นของศาสนาอิสลามคือ หลักความเสมอภาคทางศาสนา (The principle of religious equality) ไม่มีสถานพระที่จะเป็นสื่อกลางระหว่างมนุษย์กับพระเจ้าเพราะพระมะหะ-

หมัดถือว่าคำสอนและกฎของพระองค์มิใช่มีไว้สำหรับนักบวชปฏิบัติ แต่มีไว้สำหรับประชาชนทั่วไปปฏิบัติด้วย

หลักปฏิบัติสำคัญ 5 ประการ สำหรับพวกมุสลิมที่ดี

ศาสนาอิสลามกำหนดให้พวกมุสลิมทุกคนจะต้องถือหลักปฏิบัติสำคัญ 5 ประการที่เรียกว่า เสาหลักแห่งศรัทธา (Pillars of Faith) ได้แก่

1. การนับถือพระอัลเลาะห์เป็นพระเจ้าเพียงพระองค์เดียว (Mono Theist)
2. การไปจาริกแสวงบุญที่เมืองเมกกะอย่างน้อยครั้งหนึ่งในชีวิต
3. การสวดมนต์วันละ 5 ครั้งในเวลาต่าง ๆ กัน คือ เวลารุ่งอรุณ (4.30 น. เรียกว่า ซุบฮ์) เวลาเที่ยง (12.00 น. เรียกว่า ลาสฮอ์) เวลาบ่าย (15.15 น. เรียกว่า อาซาฮอ์) เวลาเย็น (18.00 น. เรียกว่า มากริบ) และเวลาค่ำ (19.15 น. เรียกว่า อิกซัค)
4. การบริจาคให้ทานแก่ผู้ยากไร้
5. การถือศีลอดอาหาร (fast) ในเดือนรามาตัน (Ramadan) ซึ่งตรงกับเดือน 9 ปีจันทรคติ ประมาณเดือนตุลาคมถึงพฤศจิกายน ชาวมุสลิมทุกคนต้องอดอาหารและเครื่องดื่มทุกชนิดตั้งแต่พระอาทิตย์ขึ้นจนถึงพระอาทิตย์ตก มียกเว้นเฉพาะคนป่วยและผู้เดินทาง ในระหว่างการถือศีลอดพวกมุสลิมจะต้องระวังความโกรธ ไม่พูดคำหยาบ และอดกลั้นต่ออารมณ์ความรู้สึกไม่พอใจต่าง ๆ จุดมุ่งหมายสำคัญของการถือศีลอดคือ การทำให้เกิดวิญญานอันบริสุทธิ์

กิจกรรมการเรียนรู้ที่ 2

ให้นักศึกษาบอกถึงกิจกรรมของชาวมุสลิมในประเทศไทย

3. การก่อตั้งจักรวรรดิอิสลาม (The Islam Empire, ค.ศ. 632—1258)

จักรวรรดิอิสลามมีความมั่นคงมากทั้งทางด้านการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ สังคม และศาสนา ใน ค.ศ. 632 พระมะหะหมัดสิ้นพระชนม์อย่างกะทันหัน เมื่อมีอายุได้ 62 ปี โดยไม่ได้กำหนดให้ใครเป็นผู้นำทั้งทางด้านการเมืองและศาสนา ในที่สุด ตำแหน่งกาหลิบ (Caliph) หรือคอลลีฟะ (Kalifah) แปลว่าผู้แทน ทำหน้าที่เป็นประมุขของจักรวรรดิและศาสนาอิสลามในนามของพระอัลเลาะห์

- จักรวรรดิอิสลามแบ่งการปกครองออกเป็น 3 ระยะระหว่าง ค.ศ. 632—1258 ได้แก่
- จักรวรรดิอิสลามภายใต้การปกครองของกาหลิบ 4 พระองค์แรก (ค.ศ. 632—661)
 - จักรวรรดิอิสลามภายใต้การปกครองของราชวงศ์อุมัยยัฮัด (ค.ศ. 661—750)
 - จักรวรรดิอิสลามภายใต้การปกครองของราชวงศ์อับบาซิด (ค.ศ. 750—1258)

จักรวรรดิอิสลามภายใต้การปกครองของกาหลิบ 4 พระองค์แรก (The First Four Calips, ค.ศ. 632—661)

กาหลิบ 4 พระองค์แรกล้วนแต่เป็นญาติและคนสนิทของพระมหะหมัดมาก่อน ได้รับเลือกให้เป็นกาหลิบจากความเห็นชอบของพวกมุสลิมให้ปกครองจักรวรรดิอิสลามทั้งทางด้านการเมืองและศาสนา มีศูนย์กลางอยู่ที่เมืองเมดิना ในประเทศซาอุดีอาระเบีย ในสมัยนี้ จักรวรรดิอิสลามได้ขยายดินแดนและเผยแพร่วัฒนธรรมอิสลามได้อย่างกว้างขวาง

1. **กาหลิบอาบู บากร์ (Abu Bakr, ค.ศ. 632—634)** เป็นเพื่อนสนิทและพ่อตาของพระมหะหมัด ได้รับเลือกให้เป็นกาหลิบองค์แรกจากเสียงส่วนใหญ่ของพวกมุสลิม กาหลิบอาบู บากร์ เป็นผู้นำสำคัญในการรวบรวมคำสอนของพระมหะหมัดเขียนขึ้นเป็นคัมภีร์โคหร่าน และได้ขยายอาณาเขตของจักรวรรดิอิสลามไปอย่างกว้างขวางบนคาบสมุทรอาระเบีย

2. **กาหลิบโอมาร์ (Omar, ค.ศ. 634—644)** เป็นเพื่อนและที่ปรึกษาของกาหลิบอาบู บากร์ ได้ถูกเลือกให้เป็นกาหลิบคนต่อมาด้วยความเห็นชอบของกาหลิบอาบู บากร์ และพวกมุสลิมจำนวนมาก กาหลิบโอมาร์มีความสามารถในการรบตีได้ดินแดนของอียิปต์ ปาเลสไตน์ ซีเรีย เมโสโปเตเมีย และเปอร์เซีย ต่อมาถูกทาสเปอร์เซียฆ่าตายใน ค.ศ. 644

3. **กาหลิบอูสมาน (Otsman, ค.ศ. 644—656)** เป็นชาวเมกกะเชื้อสายอุมัยยัฮัด ได้รับเลือกให้เป็นกาหลิบเพราะความสามารถในการรบ ตีดินแดนไซปรัสและลิเบีย ต่อมาถูกพวกอาลีฆ่าตายใน ค.ศ. 656

4. **กาหลิบอาลี (Ali, ค.ศ. 656—661)** เป็นบุตรเขยของพระมหะหมัด ได้เป็นกาหลิบอย่างไม่ราบรื่นนักเพราะมีศัตรูหลายกลุ่ม ในที่สุดกาหลิบอาลีถูกฆ่าตายโดยบุคคลเชื้อสายอุมัยยัฮัด ใน ค.ศ. 661

จักรวรรดิอิสลามภายใต้การปกครองของราชวงศ์อุมัยยัด (Umayyad Dynasty, ค.ศ.

661—750)

ใน ค.ศ. 661 ข้าหลวงซีเรียชื่อมูริยะ (Mu'ariya) เชื้อสายอุมัยยัด ได้อ้างสิทธิเป็นกาหลิบต่อจากกาหลิบอาลี และได้สถาปนาราชวงศ์อุมัยยัดให้ปกครองจักรวรรดิอิสลาม โดยมีเมืองดามัสกัสเป็นเมืองหลวง ในสมัยนี้ จักรวรรดิอิสลามได้ขยายตัวไปอย่างกว้างขวางและมีการแตกแยกทางศาสนาครั้งสำคัญ ราชวงศ์อุมัยยัดมีความเข้มแข็งและมีความสามารถทางทะเล มีศูนย์กลางสำคัญหลายแห่ง เช่น ไชปรีส เกาะโรด และหมู่เกาะอีเจียน ซึ่งดินแดนเหล่านี้เป็นฐานสำคัญในการต่อสู้กับเมืองคอนสแตนติโนเปิลที่ใช้อาวุธสำคัญ คือ กองเรือไฟกรีก (Greek fire) ที่สามารถสกัดกั้นการขยายตัวของพวกมุสลิมได้เป็นผลสำเร็จ ราชวงศ์อุมัยยัดได้ขยายตัวไปยังภาคเหนือของแอฟริกา สามารถทำให้พวกเบอร์เบอร์ (Berbers) ซึ่งเป็นนักรบแอฟริกาภาคเหนือร่อนอยู่ระหว่างทะเลเมดิเตอร์เรเนียนและทะเลทรายซาฮาราให้หันมานับถือศาสนาอิสลามได้เป็นผลสำเร็จ ต่อมาพวกมุสลิมได้ข้ามช่องแคบยิบรอลตาร์ (The Strait of Gibraltar) ไปตีดินแดนของพวกวิสิกอทในสเปนได้ใน ค.ศ. 711 และเดินทางต่อไปยังเทือกเขาพีเรนีส (The Pyrenes) และตีได้ดินแดนภาคตะวันตกเฉียงใต้ของฝรั่งเศส ต่อมาใน ค.ศ. 732 กองทหารมุสลิมมุ่งตรงไปภาคเหนือต่อไป แต่ถูกกองทหารของชาร์ลส์ มาร์เทล (Charles Martel) ทำลายกองทหารมุสลิมที่เมืองตูร์ (Tours) ทำให้การรุกรานของพวกมุสลิมทางภาคตะวันตกหยุดชะงัก

ส่วนกองทหารมุสลิมทางภาคตะวันออกต้องพ่ายแพ้แก่จักรพรรดิโลที่ 3 แห่งอาณาจักรไบแซนทีน ใน ค.ศ. 718 เท่ากับเป็นการสกัดกั้นอำนาจและอิทธิพลของพวกมุสลิมไม่ให้ขยายตัวไปยังยุโรป ต่อมาในคริสต์ศตวรรษที่ 8 พวกมุสลิมได้ครอบครองดินแดนตะวันออกไปไกลถึงเตอร์กิสถาน (Turkistan) และลุ่มแม่น้ำสินธุ (The Sindus Valley)

การปกครองของราชวงศ์อุมัยยัดได้รับการสนับสนุนจากชนชั้นปกครองของพวกอาหรับซึ่งมาจากพวกขุนนางที่มีอภิสิทธิ์ ในขณะที่ประชากรส่วนใหญ่เป็นพวกที่ไม่ใช่อาหรับแต่หันมานับถือศาสนาอิสลาม (Non Arab Muslim) ได้แก่ อียิปต์ ซีเรีย เปอร์เซีย เบอร์เบอร์ และอื่น ๆ พวกมุสลิมที่ไม่ใช่อาหรับเหล่านี้มีความเจริญทางด้านวัฒนธรรมมากกว่าพวกอาหรับ สภาพเศรษฐกิจและวัฒนธรรมของราชวงศ์อุมัยยัดขึ้นอยู่กับพวกมุสลิมที่ไม่ใช่อาหรับ แต่พวกเขาไม่ใช่อาหรับโดยกำเนิดจึงถูกกำหนดให้เป็นพลเมืองชั้นสอง (second class citizens) และไม่ได้รับอนุญาตให้แต่งงานกับผู้หญิงอาหรับ

พวกทหารมุสลิมที่ไม่ใช่อาหรับจะได้รับเงินและของรางวัลที่ได้จากการปล้นสะดม (booty) เป็นจำนวนน้อยกว่าพวกอาหรับ สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้สร้างความไม่พอใจให้แก่พวกมุสลิมที่ไม่ใช่

อาหรับ ซึ่งต่อมาเป็นสาเหตุสำคัญอย่างหนึ่งที่ทำให้ราชวงศ์อุมัยยะฮ์เสื่อมไป

ศาสนาอิสลามแตกแยกออกเป็น 2 นิกายใหญ่

ในสมัยราชวงศ์อุมัยยะฮ์ มีความขัดแย้งทางการเมืองและศาสนาหลายครั้ง นำไปสู่ความแตกแยกของพวกมุสลิม ศาสนาอิสลามได้แบ่งออกเป็น 2 นิกายใหญ่ คือ

— นิกายสุหนี่ (Sunni หรือ Sunnites) เป็นนิกายที่มีศาสนิกชนมากที่สุด คำว่า สุหนี่ แปลว่า ถือตามแบบฉบับเดิม และไม่เห็นด้วยกับการแก้ไขดัดแปลง พวกสุหนี่นอกจากนับถือคัมภีร์โคหร่านอย่างเคร่งครัดแล้ว ยังนับถือคำสอนซุนนา (Sunna) ที่สาวกรุ่นแรกของพระมะหะหมัดรวบรวมไว้ พวกสุหนี่ถือเอาคัมภีร์โคหร่านเป็นสื่อกลางระหว่างพระเจ้ากับมนุษย์ พวกสุหนี่เห็นว่าหัวหน้าศาสนาและการเมืองควรจะได้รับเลือกจากผู้นับถือศาสนาตามประเพณีเดิมและได้รับการยินยอมจากชุมชนอิสลาม พวกสุหนี่ยกย่องอาบู บากร์ เป็นกาหลิบ และใช้หมวกสีขาวเป็นสัญลักษณ์

— นิกายชีอะ (Shia หรือ Shi-ites) เป็นนิกายที่มีศาสนิกชนประมาณร้อยละ 10 ส่วนใหญ่ ได้แก่ พวกอิหร่าน อิรัก และอาระเบีย พวกชีอะนับถือแต่เฉพาะคัมภีร์โคหร่าน ไม่ยอมรับคำสอนซุนนา และถือว่าอิหม่ามเป็นผู้รับอำนาจทั้งทางโลกและวิญญาณซึ่งเป็นสื่อกลางระหว่างพระเจ้ากับมนุษย์ พวกชีอะยกย่องและยอมรับอาลีเป็นกาหลิบ แต่อาลีถูกฆ่าตายใน ค.ศ. 661 พวกชีอะพยายามสนับสนุนให้บุตรของอาลีเป็นกาหลิบแต่ไม่สำเร็จ พวกชีอะโกรธแค้นและเป็นศัตรูกับกาหลิบแห่งราชวงศ์อุมัยยะฮ์ซึ่งเชื่อกันว่ามีส่วนสำคัญในการลอบฆ่าอาลี พวกชีอะใช้หมวกสีแดงเป็นสัญลักษณ์

จักรวรรดิอิสลามภายใต้การปกครองของราชวงศ์อับบาซิด (Abbasid Dynasty, ค.ศ. 750—1258)

ราชวงศ์อับบาซิดได้ปกครองจักรวรรดิอิสลามตั้งแต่ ค.ศ. 750 จนถึง ค.ศ. 1258 มีเมืองแบกแดดเป็นเมืองหลวงใหม่ของอาณาจักร ตั้งแต่ ค.ศ. 762 ราชวงศ์อับบาซิดประสบผลสำเร็จในการปกครองจากการช่วยเหลือของพวกมุสลิมที่ไม่ใช่อาหรับซึ่งเป็นชนกลุ่มใหญ่ที่อาศัยอยู่ในเมือง การสิ้นสุดของราชวงศ์อุมัยยะฮ์หมายถึงการสิ้นสุดอำนาจและอิทธิพลของพวกอาหรับที่มีต่ออิสลาม มีผลทำให้พวกมุสลิมทั้งหมดไม่ว่าจะเป็นอาหรับหรือไม่ใช่อาหรับมีความเท่าเทียมกันในสมัยการปกครองของราชวงศ์อับบาซิด พวกขุนนางอาหรับเป็นพลังอำนาจสำคัญต่อการขยายตัวของจักรวรรดิอิสลามในระยะแรกของสมัยราชวงศ์อุมัยยะฮ์ ต่อมาเมื่อสถาปนากองเมืองมีความมั่นคงมากขึ้น พวกมุสลิมที่ไม่ใช่อาหรับเริ่มมีบทบาททางการเมืองการปกครองและการค้า

มากขึ้นในสมัยราชวงศ์อับบาซิด ซึ่งได้สร้างเมืองแบกแดดให้เป็นเมืองหลวงใหม่ที่มีความมั่งคั่ง ร่ำรวยมากที่สุดในโลก (The most flourishing city in the world) และเป็นคู่แข่งสำคัญของเมืองคอนสแตนติโนเปิลในฐานะเป็นศูนย์กลางการค้าระหว่างตะวันตกกับตะวันออก

ราชวงศ์อับบาซิดมีผู้นำที่มีความสามารถ คือ ฮารูน อัล ราซิด (Harun-al-Rachid, ค.ศ. 786–809) ซึ่งอยู่ในสมัยเดียวกับพระเจ้าชาร์ลเลอมาญ และได้รับแนวความคิดเกี่ยวกับจักรวรรดิโรมัน ฮารูนเป็นผู้นำที่มีอำนาจมากกว่าผู้นำคนอื่น ๆ ในสมัยเดียวกัน และเป็นสัญลักษณ์ของความก้าวหน้าทางวัฒนธรรมอย่างสูง

ความสัมพันธ์ระหว่างกาหลิบราชวงศ์อับบาซิดและอาณาจักรไบแซนทีนไม่เคยมีไมตรีที่ดีต่อกัน เพราะความขัดแย้งมักจะเกิดขึ้นบริเวณชายแดนและเรื่องผลประโยชน์ขัดกันทางการค้า

ความเจริญก้าวหน้าทางการค้า การอุตสาหกรรม และการเกษตร

ตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 8–12 โลกมุสลิม (The Muslim World) มีความเจริญมั่งคั่งมากอย่างไม่เคยเป็นมาก่อนในยุโรป หลังจากสมัยของพวกโรมันจนกระทั่งถึงสมัยยุโรปต้นยุคใหม่ พวกมุสลิมมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด 3 ทวีป กล่าวคือ จากประเทศจีนในทวีปเอเชียไปยังยุโรปตะวันตกในทวีปยุโรป จากประเทศรัสเซียไปยังแอฟริกากลางในทวีปแอฟริกา การค้าของอาณาจักรเป็นไปได้อย่างสะดวก เพราะไม่มีการเก็บภาษีในอาณาจักร และความมีขันติของกาหลิบที่อนุญาตให้พวกพ่อค้าและช่างฝีมือที่ไม่ใช่มุสลิมได้อาศัยอยู่ในดินแดนและดำเนินการค้าติดต่อกับประเทศบ้านเกิดได้อย่างสะดวก เมืองที่เป็นศูนย์กลางการค้าและอุตสาหกรรมที่สำคัญ ได้แก่ แบกแดด ไคโร และคอร์โดวา

โดยทั่วไปแล้ว ชาวเมืองแบกแดดไม่ได้รังเกียจชนชาติใดอย่างเด่นชัด ดังจะเห็นได้จากในเรื่องตลาดที่เรียกว่า บาซาร์ (bazaars) ซึ่งมีสินค้าจากทั่วโลก ได้แก่ เครื่องเทศ (spice) แร่ธาตุ (minerals) และสีย้อมผ้า (dyes) จากอินเดีย เพชรพลอย (gems) และเสื้อผ้า (fabrics) จากเอเชียภาคกลาง น้ำผึ้ง (honey) และขี้ผึ้ง (wax) จากสแกนดิเนเวียและรัสเซีย งาช้าง (ivory) และผงทองคำ (gold dust) จากแอฟริกา ตลาดของแห่งหนึ่งในเมืองใหญ่อาจจะขายเฉพาะสินค้าจากประเทศจีนเท่านั้น เช่น ไหม หน้ากาก และเครื่องเซรามิก ในตลาดค้าหาส พ่อค้ามุสลิมอาจจะซื้อและขายหาสจากทวีปแอฟริกาและพวกมองโกลีเยจากเอเชียภาคกลาง บริษัทหุ้นส่วน (joint-stock companies) ได้เจริญเติบโตอย่างรวดเร็วพร้อมกับธนาคารสาขาและการใช้เช็ค (check)

อุตสาหกรรมทอผ้าของมุสลิมที่มีชื่อเสียงมาก ได้แก่ ผ้ามัสลิน (Muslin) ผ้าไหมและผ้าลินิน สิ่งที่มีชื่อเสียงในที่แต่ละแห่ง ได้แก่ เหล็กกล้าจากดามัสกัสและโทเลโด เครื่องหนังจาก

คอร์โดวา และเครื่องแก้วจากซีเรีย สิ่งที่มีชื่อเสียงอีกอย่างหนึ่ง คือ ศิลปะการทำกระดาษซึ่งเรารู้มาจากประเทศจีน โครงการชลประทานขนาดใหญ่ในอิรัก มีส่วนทำให้เนื้อที่การเพาะปลูกพืชพันธุ์ธัญญาหารและผลไม้ได้จำนวนมากเพิ่มขึ้น มีข้าวสาลีจากลุ่มแม่น้ำไนล์ ผ้ายจากแอฟริกา ภาคเหนือ น้ำมันโอลีฟและเหล้าไวน์จากสเปน ขนสัตว์จากเอเชียไมเนอร์ภาคตะวันออก และผ้าจากเปอร์เซีย

ความเสื่อมของราชวงศ์อับบาซิด

ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของจักรวรรดิอิสลามค่อย ๆ เริ่มเสื่อมไป สัญญาณอย่างแรก ที่แสดงถึงความเสื่อมทางการเมืองเกิดขึ้นใน ค.ศ. 756 เมื่อสมาชิกของราชวงศ์อุมัยยะดได้เริ่มสร้างเมืองคอร์โดวาในสเปนเป็นอาณาจักรอิสลามของพวกเขาใน ค.ศ. 939 ทายาทของราชวงศ์อุมัยยะดในเมืองคอร์โดวา เรียกตนเองว่าเป็นกาหลิบ นอกจากนี้ ในคริสต์ศตวรรษที่ 10 ราชวงศ์ฟาติมิด (Fatimids) เรียกธงสิทธิในการปกครองไคโรในอียิปต์ โดยอ้างว่าสืบเชื้อสายมาจากบุตรสาวของพระมะหะหมัด และได้ขยายอำนาจของราชวงศ์ฟาติมิดในอียิปต์จากโมร็อกโกไปยังภาคเหนือของเมโสโปเตเมีย

ในครึ่งหลังของคริสต์ศตวรรษที่ 10 พวกเร่ร่อนชาวเตอร์กคือพวกเซลจุก ได้อพยพมาจากเอเชียภาคกลางไปยังอาณาจักรอับบาซิด และที่นี้พวกเซลจุกเตอร์กยอมรับนับถือศาสนาอิสลาม หลังจากที่ได้นำพวกดินแดนเปอร์เซียส่วนใหญ่แล้ว พวกเซลจุกเตอร์กได้ควบคุมแบกแดดใน ค.ศ. 1055 และในที่สุดได้อิรักทั้งหมด ต่อมาได้ซีเรีย ปาเลสไตน์ และผนวกส่วนใหญ่ของเอเชียไมเนอร์จากอาณาจักรไบแซนทีน เนื่องจากความยิ่งใหญ่ของพวกเซลจุกเตอร์กที่ทำให้เกิดสงครามครูเสดครั้งที่ 1 ใน ค.ศ. 1095

ในต้นคริสต์ศตวรรษที่ 13 พวกมองโกลภายใต้การนำของเจงกิสข่าน (The Mongol Genghis Khan) ประสบผลสำเร็จในการรวมพวกเร่ร่อนของมองโกลเข้าด้วยกัน และได้ยึดครองเอเชียภาคตะวันออกและภาคกลางตลอดจนเปอร์เซียและอิรักใน ค.ศ. 1258 เหลนของเจงกิสข่านได้ยึดเมืองแบกแดด หลังจากนั้นพวกเซลจุกเตอร์กหมดอำนาจในราชวงศ์อับบาซิด ตั้งแต่บัดนั้นมาอิรักไม่เคยฟื้นตัวจากการล่มสลายเลย จนกระทั่งถึงสมัยใหม่ แต่อย่างไรก็ตาม พวกมองโกลก็ปกครองอาณาจักรอาหรับในระยะเวลาสั้น และชนชั้นผู้นำมองโกลได้ผสมกลมกลืนกับชาวพื้นเมืองเปอร์เซียและอิรัก

พวกมุสลิมอียิปต์รอดพ้นจากการรุกรานของพวกมองโกลเพราะพวกแมนลุก (Manluks) ซึ่งเป็นทหารจ้าง (Mercenaries) สำหรับคัมครองกาหลิบ ส่วนใหญ่ทหารพวกนี้จะมีเชื้อสายเตอร์ก ซึ่งเป็นทาสมาตั้งแต่เด็ก ถูกฝึกหัดให้เป็นมุสลิมและเป็นทหารที่ดี (คำว่า Manluks เป็นภาษา